

Profesor Irena Bukowska-Floreńska inicjatorką powstania „Studiów Etnologicznych i Antropologicznych”

Zasadniczym przedmiotem zainteresowań badawczych i życiową pasją Profesor Ireny Bukowskiej-Floreńskiej, wybitnego etnologa i antropologa kulturowego, jest Górny Śląsk, któremu poświęciła swój potencjał naukowy i twórczą energię. O kulturze tego regionu i jego mieszkańcach pisała książki, publikowała poświęcone tej tematyce liczne rozprawy i artykuły w pracach zbiorowych i czasopismach naukowych, ekspertyzy, raporty, recenzje. W czasie swoich wieloletnich badań nad funkcją tradycji w społeczeństwie nowoczesnym poddawała wielostronnej analizie różne aspekty dziedzictwa kulturowego społeczności industrialnych. W dużym stopniu zajmowała ją także szeroko pojmowana problematyka z zakresu antropologii miasta i ekologii kulturowej. Bogaty dorobek naukowy Profesor Ireny Bukowskiej-Floreńskiej dotyczy w szczególności kulturowych uwarunkowań tożsamości regionalnej, systemu wartości, rodziny, religijności, postaw twórczych i aktywności kulturalnej, zagadnień pogranicza kulturowego, degradacji środowiska kulturowego i społecznego, dynamiki przemian społeczności przemysłowych, a także analizy stanu i potrzeb tudzież perspektyw etnologicznych badań śląskoznawczych. Nie ulega wątpliwości, iż działalność naukowo-badawcza Profesor Ireny Bukowskiej-Floreńskiej i uściślenia teoretyczne, jakich dokonała, traktując całościowo i syntetycznie problematykę tradycji kulturowej przemysłowych rejonów Górnego Śląska, stanowią niebagatelny wkład w rozpoznanie i zrozumienie istoty śląskiej kultury.

Irena Bukowska-Floreńska w latach 1955–1960 studiowała etnografię na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Początkowo Jej studia związane były z Katedrą Etnografii Słowian i zespołem naukowym prof. Romana Reinfussa, kierownika Instytutu Sztuki PAN. Przyczyniło się to do rozwoju Jej zainteresowań polską sztuką ludową i podjęciem dodatkowo studiów na kierunku historia sztuki, których słuchaczką była w okresie od 1957

do 1959 roku. Od trzeciego roku studiów etnograficznych, dzięki inspirującym wykładom i ćwiczeniom prof. Andrzeja Waligórskiego, ucznia Bronisława Malinowskiego, zaczęła uczęszczać na otwarte seminaria prof. Kazimierza Dobrowolskiego. Ukierunkowało to Jej sposób postrzegania i interpretowania kultury jako całości badanej nie tylko opisowo, lecz także przez stosowanie podejścia funkcjonalnego i integralnego. Dyplom magistra etnografii uzyskała w roku 1960 na podstawie pracy „Przemiany kulturowe w urzędowaniu wnętrza domu chłopskiego we wsi Skotniki (Kraków dzielnica Podgórze) w latach 1880–1960”, napisanej pod kierunkiem prof. Dobrowolskiego.

W październiku 1960 roku Irena Bukowska-Floreńska podjęła pracę w Muzeum w Zabrze, gdzie kierowała przez dwanaście lat działem etnografii, przechodząc kolejno wszystkie stopnie muzealne od asystenta do kustosa. W okresie pracy w zabrzańskim muzeum prowadziła rozległe prace badawcze nad całokształtem zmiany kulturowej w środowiskach robotniczych i robotniczo-chłopskich w przemysłowych rejonach Górnego Śląska. W szczególny sposób skupiła się na sztuce niezawodowej robotników, odkrywając nieznaną dotąd szerszemu ogółowi jej dziedzinę – rzeźbę w węglu. Od lutego 1972 roku do lutego 1973 roku pracowała na stanowisku kustosa w Muzeum w Wodzisławiu Śląskim. I wreszcie w 1973 roku została mianowana kierownikiem Muzeum w Rybniku, reorganizując tę placówkę i nadając jej z czasem kierunek specjalizacji zgodny z zapleczem zabytkowym i odrębnym od innych śląskich muzeów. Z historii rzemiosła uczyniła dział wiodący w rybnickim muzeum. 17 maja 1976 roku obroniła na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pracę doktorską „Współczesna twórczość plastyczna środowiska robotniczego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i Rybnickiego Okręgu Węglowego na przykładzie rzeźby”, której promotorem był prof. Józef Burszta.

W 1978 roku Irena Bukowska-Floreńska przeszła na stałe do pracy w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, na ówczesnym Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym. W roku 1989 Rada Wydziału Historycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza podjęła uchwałę o nadaniu Irenie Bukowskiej-Floreńskiej stopnia doktora habilitowanego nauk historycznych w zakresie etnografii na podstawie rozprawy „Społeczno-kulturowe funkcje tradycji w społecznościach industrialnych Górnego Śląska”. W 1992 roku Irena Bukowska-Floreńska objęła stanowisko profesora Uniwersytetu Śląskiego. Na podstawie dorobku naukowego, z rekomendacji tegoż Uniwersytetu, w roku 2009 uzyskała tytuł profesora.

Niezaprzeczalną zasługą Profesor Ireny Bukowskiej-Floreńskiej jest między innymi powstanie w roku 1995 kierunku etnologia (dziś etnologia i antropologia kulturowa) na Uniwersytecie Śląskim (kierunek funkcjonuje obecnie na Wydziale Sztuki i Nauk o Edukacji zlokalizowanym w Cieszynie). Pani Profesor odegrała kluczową rolę w ukształtowaniu profilu naukowo-badawczego i dydaktycznego cieszyńskiego ośrodka etnologicznego, kierując najpierw Katedrą Etnologii, a później Instytutem Etnologii i Antropologii Kulturowej.

Z potrzeby popularyzowania i systematyzowania studiów śląskoznawczych, a także innych, zrodził się pomysł założenia pisma naukowego. Miało ono wypełnić istniejącą lukę. Wśród publikacji etnologicznych i antropologicznych zauważalny był bowiem brak na Śląsku stałego specjalistycznego wydawnictwa. Wydawnictwa, które nie tylko byłoby bieżącym odbiciem prowadzonych tu badań z zakresu etnologii i antropologii kulturowej, ale również prezentowało- by wieloaspektowe i interdyscyplinarne spojrzenie na ważne problemy szeroko rozumianej kultury współczesnej. Z tego też względu z inicjatywy Profesor Ireny Bukowskiej-Floreńskiej powstała w 1997 roku naukowa seria wydawnicza „Studia Etnologiczne i Antropologiczne”, firmowana przez Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŚ. W roku 2010 seria została przekształcona w czasopismo naukowe o statusie rocznika.

Tematyka podejmowana w ramach tego wydawnictwa, poprzez rozległy zakres zagadnień badawczych, miała stworzyć płaszczyznę dyskusji i wymiany doświadczeń o profilu mieszczącym się w perspektywie zarówno etnologicznej, antropologicznej, jak i folklorystycznej czy kulturoznawczej. W dużej mierze stało się tak dzięki licznemu gronu autorów reprezentujących różne instytucje naukowo-badawcze publikujących teoretyczne i empiryczne opracowania w kolejnych tomach czasopisma. Wraz z tym zaistniała także możliwość odzwierciedlenia współpracy naukowej śląskiego uniwersyteckiego ośrodka etnologów i antropologów z innymi ośrodkami w kraju i za granicą. Sposobnością do tego był już pierwszy zredagowany przez Profesor Irenę Bukowską-Floreńską, inicjalny tom „Studiów Etnologicznych i Antropologicznych”, poświęcony polskim pograniczom społeczno-kulturowym, problematyce tożsamości etnicznej, narodowej i regionalnej. Przeglądu stanowisk dotyczących badań różnych aspektów tożsamości mieszkańców pograniczy dokonało osiemnastu autorów reprezentujących etnologię, socjologię, historię, językoznawstwo i geografę.

Pod redakcją Profesor Ireny Bukowskiej-Floreńskiej ukazało się jedenaście tomów „Studiów Etnologicznych i Antropologicznych”. Tytuły poszczególnych tomów zapowiadają szeroką w swej perspektywie poznawczej etnologiczno-antropologiczną zawartość problemową:

Tom 1: *Śląsk Cieszyński i inne pogranicza w badaniach nad tożsamością etniczną, narodową i regionalną*. Red. I. Bukowska-Floreńska (współred. H. Rusek). Katowice 1997.

Tom 2: *Kultury regionalne i pogranicza kulturowe a świadomość etniczna*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 1999.

Tom 3: *Religijność ludowa na pograniczach kulturowych i etnicznych*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 1999.

Tom 4: *Przestrzeń kulturowego współistnienia*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2000.

Tom 5: *Miejsca znaczące i wartości symboliczne*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2001.

Tom 6: *Dawne i współczesne oblicze kultury europejskiej – jedność w różnorodności*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2002.

Tom 7: *Aktywność kulturalna i postawy twórcze społeczności lokalnych pogranicza*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2004.

Tom 8: *Miasto – przestrzeń kontaktu kulturowego i społecznego*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2004.

Tom 9: *Problemy ekologii kulturowej i społecznej w przestrzeni miejskiej i podmiejskiej*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2007.

Tom 10: *Problemy społeczne i kulturowe współczesnego miasta*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Katowice 2010.

Tom 11: *Etnologia na granicy*. Red. I. Bukowska-Floreńska (współred. G. Odoj). Katowice 2011.

Profesor Irena Bukowska-Floreńska przez kilkanaście lat z dużym zaangażowaniem pełniła funkcję redaktora naczelnego „Studiów Etnologicznych i Antropologicznych”. Jej twórcze i z pasją podejmowane działania o charakterze merytorycznym i organizacyjnym doprowadziły do ukształtowania się specyfiki tego pisma, które utrwalając swoją renomę, dołączyło do grupy cenionych naukowych periodyków etnologicznych.

Grzegorz Odoj

Instytut Nauk o Kulturze
Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Śląski w Katowicach

 <https://orcid.org/0000-0001-5835-6227>